

Enskild motion

Motion till riksdagen 2017/18:3790

av **Lars-Axel Nordell (KD)**

Systembolagets detaljhandelsmonopol

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om detaljhandelsmonopolet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Alkoholen är inte vilken vara som helst och därför har vi i Sverige en särskild alkohollagstiftning med en mängd olika restriktioner. Den restriktiva alkoholpolitikens syfte är att förebygga missbruk, beroende och situationsrelaterade alkoholskador, till exempel oprovocerat våld. Det svenska systembolagets monopolställning har genom tiderna haft stor betydelse för den svenska folkhälsan.

Det är mycket glädjande att alkoholkonsumtionen bland ungdomar sjunkit under en följd av år. Samtidigt vet vi att den ligger högt i vissa grupper. Enligt Folkhälsomyndigheten lever 385 000 barn i vårt land i så kallade riskbruksmiljöer. Det innebär att vart femte barn växer upp med föräldrar som konsumerar alkohol i en omfattning som utgör en uppenbar hälsorisk och som alltså påför barnen en ökad risk för missbruk.

Flera studier och rapporter bekräftar alkoholens betydelse för misshandelsbrott och annan våldsutövning. Hela 80 procent av våldsbrotten i vårt land anses vara alkoholrelaterade. När det gäller det grova ungdomsvåldet är siffran så hög som 99 procent.

Frågan om att vid sidan om Systembolagets detaljhandelsmonopol tillåta s.k. gårdsförsäljning av alkohol har på senare tid blivit allt mer aktuell. Eftersom den typen av försäljning på lantgårdar skulle bedrivas i en förhållandevis begränsad omfattning skulle den i praktiken inte kunna påverka folkhälsan.

Men om gårdsförsäljningen om än i begränsad omfattning skulle äventyra Systembolagets detaljhandelsmonopol får det mycket stora konsekvenser. En ny forskarrapport från Tim Stockwell, beställd av Systembolaget, redovisar siffror över vad som skulle hända om Sverige skulle överge detaljhandelsmonopolet och alkohol därmed skulle säljas i dagligvaruhandeln. Enligt rapporten skulle misshandelsfallen öka med 29 000, de alkoholrelaterade dödsfallen med 1 400 och rattfyllerifallen med 8 000. Antalet

alkoholrelaterade inläggningar på sjukhus skulle öka med 30 procent och självmorden med 42 procent.

I den så kallade Franzéndomen 1997 godkände EU-domstolen Systembolagets monopol på detaljhandel med alkoholdrycker. Bland annat för att monolets syfte är att skydda folkhälsan. Ett annat viktigt krav för att EU skulle acceptera monolet var att lagstiftningen inte används för att favorisera inhemska produkter. Att tillåta svenska tillverkare att bedriva privat detaljhandel med alkohol skulle självfallet innebära att svenska produkter favoriseras.

De båda statliga utredningarna ”En ny alkohollag” SOU 2009:22 och ”Gårdsförsäljning” SOU 2010:98 fann att försäljning av alkoholdrycker på tillverkningsstället vid sidan av detaljhandelsmonolet inte är förenlig med EU-rätten. En sådan ordning vore att diskriminera utländska tillverkare, som inte skulle få samma möjlighet.

Om svenska tillverkare skulle tillåtas att bedriva detaljhandel till svenska konsumenter, måste, enligt utredningarna, även utländska tillverkare få samma möjlighet. Försäljningsställena skulle inte behöva ha någon anknytning till tillverkningsstället och därmed skulle försäljningsställena kunna ligga var som helst, t.ex. i centrum av städer och större samhällen.

Förslaget skulle ha möjliggjort många nya alkoholbutiker, förmodligen centralt placerade i större samhällen. I praktiken skulle det ha inneburit att detaljhandelsmonolet hade upphävts. Därmed presenterade inte alliansregeringen någon proposition om att tillåta gårdsförsäljning av alkohol som skulle ha äventyrat detaljhandelsmonolet.

Systembolaget är den butikskedja som har bäst service och högst förtroende enligt svenska folket i flera undersökningar. Med sina över 400 butiker och närmare 500 ombud erbjuder de ett bra utbud och stor valfrihet även på mindre orter. Systembolaget innebär både bra service i hela landet och ett socialt ansvar med en effektiv ålderskontroll. De erbjuder en effektiv distribution av lokalt producerade produkter. Systembolaget säljer över 1 100 lokalproducerade artiklar från 285 svenska producenter runt om i landet.

Försäljningen ur det småskaliga sortimentet har ökat kraftigt under senare år. Kunder i hela landet kan beställa alla varor i sortimentet för hämtning i den lokala systembutikerna eller hos det lokala systemombudet. En sådan smidig distribution skulle dessa små producenter knappast erbjudas på en kommersiell marknad. Dessutom har lokala och småskaliga producenter möjlighet att ha sina produkter lagerförda i systembutikerna i sitt närområde. Det är ingen tvekan om att Systembolaget är en mycket viktigare kanal än en försäljning till besökare hos producenterna.

De som argumenterar för att Sverige, trots det tydliga beskedet från de båda statliga utredningarna, borde pröva gårdsförsäljning vid sidan om monolet hänvisar ofta till Finland. Den finska gårdsförsäljningen är mycket begränsad till ett 30-tal gårdar och omfattar enbart viner gjorda på bär och frukter som odlas norr om sextionde breddgraden, vilket i Sverige motsvarar allt norr om Gävle. Motiveringen till att den har accepterats av EU-kommissionen är att den inte anses konkurrera med varor från andra medlemsländer. När den finska regeringen övervägde att tillåta tillverkare av spritdrycker (likörer) att bedriva försäljning direkt till konsument, sade kommissionen nej. Det klargjordes att detta inte var förenligt med bibehållet alkoholmonopol i Finland.

Det har också förts fram förslag om att tillåta gårdsförsäljning genom att låta lokala tillverkare få bli ombud för Systembolaget. Systembolaget har idag cirka 500 ombud på mindre orter utan systembutik. I medlemskapsförhandlingarna underströk System-

bolaget att dessa ombud inte har eget försäljningsintresse, eftersom de bara får täckning för sina kostnader för hanteringen, och att de inte får sälja alkoholdrycker ur egna lager, utan bara hantera kundernas beställningar av varor från Systembolaget. Att bedriva gårdsförsäljning av egenproducerad alkohol genom att vara ombud för Systembolaget skulle innebära en tydlig diskriminering till förmån för svenska producenter, eftersom de till skillnad från andra ombud skulle få sälja direkt till kunder ur egna lager. Därmed skulle det enligt min mening stå i strid med EU-rätten.

Detaljhandelsmonopolet betraktas som en av de verkliga hörnstenarna i den svenska alkoholpolitiken och har ett starkt stöd hos svenska folket. Riksdagen måste slå vakt om detaljhandelsmonopolet och inte ur ett EU-perspektiv äventyra dess rättsliga ställning.

Lars-Axel Nordell (KD)